

A Sóshartyáni Hencse-hegy (HUBN20060) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

Eger, 2019

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: Eger 3304, Sándor u. 6.
Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:
Schmotzer András

Közreműködő kutatási partner:
BioAqua Pro Kft. (Debrecen)

Közreműködő szakértők:
Dr. Gulyás Gergely
Harmos Krisztián
Lantos István
Dr. Kiss Béla
Korompai Tamás
Dr. Müller Zoltán
Schmotzer András

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Schmotzer András

Tartalomjegyzék

1.	A terület azonosító adatai	4
1.1.	Név	4
1.2.	Azonosító kód	4
1.3.	Kiterjedés	4
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1.4.1.	Jelölő élőhelyek	4
1.4.2.	Jelölő fajok	4
1.5.	Érintett települések	4
1.6.	Egyéb védettségi kategóriák	5
1.7.	Tervezési és egyéb előírások	5
1.7.1.	Természetvédelmi kezelési terv	5
1.7.2.	Településrendezési eszközök	5
1.7.3.	Közzet erdőtervek és üzemtervek	5
1.7.4.	Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek	5
1.7.5.	Halgazdálkodási tervek	6
1.7.6.	Vízgyűjtő-gazdálkodási terv	6
2.	Veszélyeztető tényezők	6
3.	Kezelési feladatok meghatározása	8
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	8
3.1.1.	Fő célkitűzések	8
3.1.2.	További célok	8
3.2.	Kezelési javaslatok	8
3.2.1.	Élőhelyek kezelése	10
3.2.1.1.	KE-1 kezelési egység: Sziklagyeppek és sztyepprétek	10
3.2.1.2.	KE-2 kezelési egység: Cseres- és gyertyános-tölgyesek	13
3.2.1.3.	KE-3 kezelési egység: Regenerálódó gyepek	16
3.2.1.4.	KE-4 kezelési egység: Regenerálódó erdők és cserjések	18
3.2.1.5.	KE-5 kezelési egység: Származék- és idegenhonos erdők	21
3.2.2.	Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	23
3.2.3.	Fajvédelmi intézkedések	24
3.2.4.	Kutatás, monitorozás	24
3.2.5.	Mellékletek	25
3.3.	A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	27
3.3.1.	Agrártámogatások	27
3.3.2.	Pályázatok	28
3.4.	A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	28
3.4.1.	Felhasznált kommunikációs eszközök	28
3.4.2.	A kommunikáció címzettjei	29
3.4.3.	Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	30
4.	Felhasznált irodalom	31
5.	Térképek	32
6.	Fotódokumentáció	40
7.	Jóváhagyó nyilatkozat	44

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Sóshartyáni Hencse-hegy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20060
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	106,00 hektár
--------------------------------	---------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és állatfajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2018. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. Jelölő élőhelyek (kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 6240* Szubpannon sztyeppék
- 6190 Pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*)
- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

1.4.2. Jelölő fajok

A tervezési területen jelölő státuszú növény- és állatfaj nem fordul elő.

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Sóshartyán	Nógrád	106	100	8,73
Összesen:		106	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
védett természetvédelmi terület	-	Sóshartyáni Hencse-hegy Természetvédelmi Terület	104,7	13/2004. (VII.21) KvVM rendelet
Országos ökológiai hálózat	-	magterület	106	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
		ökológiai folyosó puffer övezet	-	
		Összesen:	106	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési terület teljes mértékben átfed természetvédelmi területtel (Sóshartyáni Hencse-hegy Természetvédelmi Terület). A részletes természetvédelmi kezelési terv 2000-ben készült el, a jogszabályi kihirdetés a 13/2004. (VII.21) KvVM rendelettel történt meg.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Sóshartyán község elfogadott településrendezési tervvel nem rendelkezik.

Település	Típus	Határozatszám
Sóshartyán	Sóshartyán község Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terv	10/2003. (IX.04.) sz. rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha)	Erdőtervezés éve
Kelet-Cserhádi körzet (kódja: 10.7) ¹	Sóshartyán	59,78	2018. (érvényesség: 2019.01.01. – 2028.12.31.)

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Északi hegy- és dombvidéki vadgazdálkodási tájon belül a 202. sorszámú Nógrád-Cserhádi vadgazdálkodási tájegységbe esik. (A terv hatályos állapota; 2018.08.31) innen tölthető le: http://ova.info.hu/adattar/tajegyseg_terv/202_VGTT-20180910.pdf
A terv a 14/2018. (VII.3.) AM rendelettel került kihirdetésre.

¹ A Kelet-Cserhádi erdészeti tervezési körzet a korábbi Litke-Kisterenyi erdészeti tervezési körzetből lett kialakítva (ennek törzskönyvi száma: 10/2008.). 2009. évi XXXVII. tv. által életbe léptetett új erdőtervezési rendszer szerint a természetmegőrzési terület erdőtervezési körzet szerinti beosztása így megváltozott.

Az érintett vadgazdálkodási egység (VGE) azonosítója: 550950; vadászatra jogosult: Varjúhegy Vadásztársaság (3131 Sóshartyán, Kossuth út 21.). A vadgazdálkodási üzemterv 2037.03.01-ig érvényes, a Nógrád Megyei Kormányhivatal Salgótarjáni Járási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság Vadászati és Halászati Osztályán érhető el.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a Duna vízgyűjtő 1-8. azonosítóval rendelkező „Ipoly” alegységéhez tartozik:

(<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>).

Az Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, illetve a 4 részvízgyűjtő-gazdálkodási terv felülvizsgálatát Magyarország 2015. december 22-ig elkészítette, melyet a Kormány 1155/2016. (III.31) Korm. határozattal fogadott el.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ²	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	M	20%	szubpannon sztyepppek /6240/, pannon cseres-tölgyesek /91M0/. Az élőhelyek egy része – elsősorban a peremeken - közvetlenül érintkezik akácosokkal, akácosodó gyepekkel. Az élőhelyek homogénné válnak, az őshonos fajok erősen visszaszorulhatnak, monodomináns inváziós foltok alakulhatnak ki.
I01	Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	L	2%	szubpannon sztyepppek /6240/. A peremterületi homokkő alapkőzetű sztyeppréteken megjelent a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>), mely az állományok leromlásához vezethet.
I04	problémát jelentő őshonos fajok	L	3%	szubpannon sztyepppek /6240/ A sztyeppréteken főként a siskanádtippan (<i>Calamagrostis</i>

² Magyarázat: H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony

				<i>epigeios</i>), a fenyérfű (<i>Bothriochloa ischaemum</i>) és a kökény (<i>Prunus spinosa</i>) okoz problémát, a gyepek, cserjések fajkészletének leromlását jelzi.
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében	M	20	szubpannon sztyeppek /6240/ Ez elsősorban a kezelések hiányaként, illetve a negatív hatások eredményeként jelentkezik. A fátlan élőhelyek záródása több fényigényes védett faj (pl. szártalan csüdfű / <i>Astragalus exscapus</i> /, fekete kökörcsin / <i>Pulsatilla pratensis ssp. nigricans</i> /) szempontjából is kedvezőtlen.
Potenciálisan jelentkező hatások:				
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	L	10	pannon cseres-tölgyesek /91M0/ Az állományok fajösszetételének és szerkezetének alakítása, a különböző korosztályok térbeli mintázatának meghatározása, a biológiai funkciók befolyásolása révén hat az élőhelytípusra.
B07	Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is	L	10	pannon cseres-tölgyesek /91M0/ Esetleges száradékolással a holtfák mennyisége és minősége leromolhat az erdőállományokban, mely az erdők faunájának az elszegényedéséhez vezethet.
B16	Faanyag szállítása	L	5	szubpannon sztyeppek /6240/ Mivel állományai üzemtervezett erdőterületek és fásítások szomszédságában és tisztásain található, így az erdészeti tevékenységek, különösen a készletezés, faanyagmozgatás a vegetációs időszakban veszélyeztető tényezőként léphet fel

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

3.1.1. Fő célkitűzések

Kiemelt fontosságú cél a következő élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, lehetőség szerinti fejlesztése:

- szubpannon sztyepppek (6240)
- pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*) (6190)

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok:

- A sziklagyepi és sztyeppréti (6240 és 6190) élőhely típusok állományainak, valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, a cserjésedés, akácodosás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- Fenti élőhely típusok kevésbé jó természetességi állapotú állományai kedvező természetvédelmi helyzetének helyreállítása legeltetéssel, illetve cserje- és akácirtással.

3.1.2. További célok

- A prioritások között nem szereplő erdei élőhely (pannon cseres-tölgyes /91M0/) kedvező természetvédelmi helyzetének elérése, különösen az elegyesség és a változatos állományszerkezet kialakításával, illetve az akácodosás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- Az erdő művelési ágú területeken tisztásként megjelenő homokkő sztyeppréti és sziklagyep (6240 és 6190) élőhely típusok állományainak fenntartása, kiterjedésük növelése.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 133 élőhelyfolt került lehatárolásra), így a kezelési egységekbe beletartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepterületeken található cserjések és facsoportok stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk. Fontos a jogszabályokban nevesített kötelezően betartandó előírások és támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.”

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan jelölő élőhellyé fejleszthető területeket) Egyes kezelési egységeknél (pl. KE-4) alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk, a cserjésedő, regenerálódó területek esetében mind a legelőterületek helyreállítása, mind pedig a honos faállománnyal regenerálódó előerdők megsegítése természetvédelmi szempontból kedvező hatású lehet.

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem javasolt.
- Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.
- A közlekedést, hírközlést szolgáló, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő előírásokat (pl. vezetékek karbantartására vonatkozó előírásokat). A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés minimalizálásra kerüljön.

Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok:

- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból kell válogatni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedést, terjedését kaszálással kell megakadályozni.
- A faanyag-készletező helyek, rakodók helyszíneit körültekintően, az élő és élettelen természeti értékek előfordulásainak figyelembe vételével kell kijelölni.
- Bármiféle depónia (akár csak átmeneti) kialakítása a területen nem kívánatos, az elhelyezést (a közösségi jelentőségű élőhelyek, illetve fajok védelmére tekintettel) lehetőleg a tervezési területen kívül kell megoldani.
- Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedét is elpusztítják.
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágymű- és fásszárú fajok ellen alkalmazható.
- Vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése csak egészen korlátozott számban, a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal való egyeztetést (helyszín, kiépítés, használat módja, etetőanyag minősége) követően, a sérülékeny élőhelyfoltoktól lehetőség szerint minél távolabbi (min. 200 m) helyszíneken lehetséges.

Az ingatlanok (kiemelten a vonalas objektumok) karbantartása során a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre ajánlott csökkenteni.
- Törekedni kell a területen lévő vegetáció minél nagyobb arányú megtartására.
- A tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között lehet végezni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését kaszálással javasolt megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. KE-1 kezelési egység: Sziklagyepek és sztyepprétek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységgel lehatárolt terület a tervezési terület összes természetszerű gyepjét magába foglalja. A sziklagyepeken és a sztyeppréteken túl, az igen kis kiterjedésben előforduló – egyetlen élőhelyfolttal reprezentált – sztyeppcserjést (40A0 közösségi élőhelytípus) is ehhez a kezelési egységhez soroltuk.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: mészkedvelő nyílt sziklagyep (G2), köves talajú lejtősztyepek (H3a) / Natura 2000 kód: pannon sziklagyep (Stipo-Festucetalia pallentis) (6190), szubpannon sztyepek (6240), szubkontinentális peri-pannon cserjések (40A0).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- érintett földrésztetek: Sóshartyán 043/11*, 043/12*, 043/14*, 043/15*, 043/16*, 043/17*, 043/18*, 043/19*, 043/5*, 043/6*, 043/8* (a csillaggal [*] jelölt földrésztetek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrésztetek: Sóshartyán 1/A*, 1/C*, 1/CE1*, 1/CE2*, 1/CE3*, 1/CE4*, 1/TI1*, 1/TI2*, 1/TI3*, 1/TI4*, 7/TI1*, 7/TI2*, 9/CE4*, 9/F* (a csillaggal [*] jelölt erdőrésztetek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységgel lehatárolt terület rész jelenleg gazdálkodással nem érintett, azonban mivel olyan erdőrészteteket is érint, melyekben erdészeti hasznosítás tervezett (tisztásként jelölt résztetek), így fontosnak tartottuk a releváns erdőgazdálkodási javaslat pontok kiemelését is. A szárazgyepek (sziklagyep és sztyepprétek) esetében a természetes folyamatok szabad érvényesülését biztosítani szükséges. Optimális kezelésként a természetvédelmi célú cserje- és inváziós fásszárú-irtás, valamint a kézi- és kis talajnyomású gépekkel történő őszi kaszálás adható meg. A kezelési egységbe tartozó élőhelyek kezelése elsődlegesen természetvédelmi célokat szolgáljon. A gazdálkodás az erdőssztyepp jelleg (facsoportok és egyes fák, cserjés foltok, változatos gyepruktúra) megtartásával javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett jellegéből adódóan a 13/2004. (VII.21) KvVM rendelet gyepekre vonatkozó előírásait be kell tartani. A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a Kelet-Cserhádi erdőtervezési körzet erdőterve tartalmazza. A magán-erdőtulajdonosok számára a VP4-12.2.1-16 kódszámú Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések kötelező előírásai tartandók be.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetéséhez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető

GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltok meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY129	A területen található őshonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt).
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyfejlesztési javaslatként a cserjésedés és spontán erdősülés visszaszorítása, valamint az inváziós fásszárúak eltávolítása adható meg. A jellegtelen gyepeként (OB és OC élőhelykategóriák) illetve származékterületként (RC és RD élőhelykategóriák) térképezett élőhelyfoltok megfelelő kezeléssel viszonylag gyorsan gyepké alakíthatók. A tervezési területen évtizedekkel ezelőtt jelentős erdei fenyő (*Pinus sylvestris*) telepítés történt kopárfásítás keretében (lásd K-5 kezelési egység), melyek fajkészlete sokat megőrzött a felszáraz gyepek fajkészletéből. Fontos itt is megjegyezni, hogy az élőhelyfejlesztések során a sztyeppcserjések és a tölgyes erdőfoltok, illetve az idős hagyasfák teljes kíméletét, valamint a töviskes cserjések részleges kíméletét indokolt biztosítani.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt, de ezt a terepadottságok sem teszik lehetővé legtöbbször.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A tervezési területen található sztyeppréteken és sziklagyepeken régiósan is igen értékes állományok találhatóak (lásd a szártalan csüdfű és a hozzá köthető Zefir-boglárka (*Plebejus*

sephirus) kiemelkedően erős állományát is). Ezeken kívül is több hazai védettséggel bíró faj jelentős állománya található meg, melyek között számos szubmediterrán (homoki) elem is jellemző. A gyepek természetességi állapota változatos, a legértékesebbek a lőtér fölötti pados homokkő kibukkanások sziklagyepjei és sztyepprétei. Maga a lőtér nem képezi részét a tervezési területnek, közvetlen negatív hatás nem mutatható ki a közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípusok szempontjából. Az élőhelytípusra javasolt kezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, javulását szolgálják. A legfontosabb kezelési feladatok között jelentkezik az inváziós fásszárúak visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Cseres- és gyertyános-tölgyesek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület cseres- és gyertyános-tölgyeseit – mint zonális erdőtársulásokat – foglalja magába, melyek egyben jelölés alapjául szolgáló élőhelynek is tekinthetők.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a), gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2) / Natura 2000 kód: pannon cseres-tölgyesek (91M0), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*)
- érintett földrészletek: Sóshartyán 043/12*, 043/17*, 043/19*, 043/4*, 043/6*, 043/8* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészek: Sóshartyán 1/B*, 1/C*, 1/CE3*, 1/D*, 1/TI4*, 6/A*, 7/A*, 7/B*, 7/C, 7/TI2*, 9/B*, 9/D*, 9/E*, 9/F*, 9/G*, 9/H*, 9/TN* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fásszárúak (elsősorban a fehér akác /*Robinia pseudo-acacia*/) visszaszorítása, az elegyfajok jelenlegihez hasonló arányú jelenlétének biztosítása, az állományszerkezeti jellemzők javítása (pl. álló és fekvő holtfa, kéregvedlett fák). Amennyiben az erdők kezelése vágásos üzemmód szerint történik, véghasználatként minél hosszabb felújítási idejű fokozatos felújító-vágást, illetve hagyásfacsoportok kijelölését javasolhatjuk.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett jellegéből adódóan a 13/2004. (VII.21) KvVM rendelet gyepekre vonatkozó előírásait be kell tartani. Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a Kelet-Cserhádi erdőtervezési körzet erdőterve tartalmazza. A magán-erdőtulajdonosok számára a VP4-12.2.1-16 kódszámú Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések kötelező előírásai tartandók be.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználatok során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználatok során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [<i>Magyarázat: Biotópfák, kéregvedlett és fészektartó fák meghagyása</i>]

E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélykírtban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fás szárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrésztletek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (pl. inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik. A KE-6 egységhez sorolt – többnyire ezen egységgel közvetlenül érintkező – telepített erdők jelentős része (pl. erdei és fekete fenyvesek, akácok) szerkezetátalakítással cseres-tölgyesekké alakítható. Számottevő a kopárfásítás során telepített cserések kiterjedése is.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Természetességi állapotuk viszonylag kedvező fajösszetétellel, de leromlott szerkezettel jellemezhető. A terület közösségi jelentőségű állatfajainak egy része, valamint védett értékes növény- és állatfajok (pl. erdei pereszély (*Calamintha sylvatica*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), csilpcsalpfüzike (*Phylloscopus collybita*), nagy tarkaharkály (*Dendrocopos major*) fordulnak elő ebben a kezelési egységben.

A zonális erdőtársulásra javasolt erdőkezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, természetes úton és erdőgazdálkodási beavatkozásokkal elősegítve történő javulását szolgálják. A közösségi jelentőségű élőhely-típusok karakterének megőrzése/javítása mellett, ezekhez az élőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű fajok (elsősorban xilofág és szaproxilofág bogarak és a díszes tarkalepke) védelmi helyzetének javítását is szolgálják. A legfontosabb erdőkezelési feladatok között jelentkezik az akác visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

Mivel az erdőterületek magántulajdonban vannak, így a megnyíló agrár-erdészeti támogatások – a kompenzációs jellegű erdőtámogatáson túl – elérhetők a területen (támogatási szempontból kedvező tulajdonosi struktúra a jellemző a területen). A vágásos üzemmódú erdőállományok esetében szükséges megvizsgálni a jövőben a 15-30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos, esetleg vonalas-szegélyes) beavatkozással végzett felújítógázások alkalmazását.

3.2.1.3. KE-3 kezelési egység: Regenerálódó gyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység azon – többnyire peremhelyzetű – regenerálódó gyepterületeket foglalja magába, melyek korábban többnyire szántóföldi művelés alatt álltak.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű fajok: sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- érintett földrészetek: Sóshartyán 043/14*, 043/18*, 043/19*, 043/5*, 043/6*, 043/8*, 043/9 (a csillaggal [*] jelölt földrészetek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészetek: Sóshartyán 1/TI2*, 1/TI4*, 9/A* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészetek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Általános célként fogalmazható meg a gyepek természetességének növelése, melyet leginkább aktív kezeléssel lehet elérni e gyeptípusoknál. A másodlagos szukcesszió révén a gyepek fejlődése – elsősorban a meredekebb oldalakon – a sztyepprétek regenerációja felé mutat.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett jellegéből adódóan a 13/2004. (VII.21) KvVM rendelet gyepekre vonatkozó előírásait be kell tartani. A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetéséhez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.

GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
GY112	Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás.
GY129	A területen található őshonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt).
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az élőhelykezelési javaslatok közül a gyepek helyreállításra vonatkozó javaslatok egyben élőhelyrekonstrukciónak is tekinthetők.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egységgel lehatárolt területek az aktív területkezelés szinterei lehetnek. A peremhelyzeti részekben a művelés feltételei adottak, elsősorban kaszálással történő hasznosításuk javasolható. Az ismételt kezelésbevonással potenciálisan a jelölő gyes élőhelytípus kiterjedése is nőhet a tervezési területen.

A gyepek esetén a cserjések részleges eltávolításával a gyepterületek kiterjedése nő, így a lehívható támogatási összeg is nőhet (SAPS, Natura 2000 támogatás). Ezt erősíti a kedvező birtokstruktúra is a magánterületek esetében.

3.2.1.4. KE-4 kezelési egység: Regenerálódó erdők és cserjések

a) A kezelési egység meghatározása:

Míg a KE-3 kezelési egység a gyomos, zavart fátlan élőhelyeket foglalja magába, addig ez az egység a már cserjéssé és/vagy előerdővé záródó foltokat tartalmazza.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű fajok: skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)
- érintett földrészletek: Sóshartyán 043/11*, 043/12*, 043/14*, 043/15*, 043/16*, 043/17*, 043/18*, 043/19*, 043/4*, 043/5*, 043/6*, 043/8* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)
- érintett erdőrészletek: Sóshartyán 1/A*, 1/B*, 1/C*, 1/CE3*, 1/CE4*, 1/D*, 1/TI1*, 1/TI2*, 1/TI3*, 1/TI4*, 6/A*, 7/A*, 7/B*, 7/CE*, 7/TI1*, 7/TI2*, 9/A*, 9/B*, 9/CE4*, 9/D*, 9/E*, 9/F*, 9/G*, 9/H*, 9/TN* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén két jelentősebb kezelési irány határozható meg: (1) a cserjések részleges visszaszorításával a gyepterületek kiterjesztése növelhető, másrészt (2) a fásodás esetén a spontán regenerációt úgy kell segíteni, hogy a kialakuló erdőállományok természetessége megfelelő legyen. Utóbbi esetben az erdőtervezett erdők esetén ezt a körzeti erdőtervben szükséges érvényesíteni. A kezelési irányt (alternatívát) meghatározza a birtokstruktúra, a tulajdonviszony és a gazdálkodói szándék is. Ebből következően mind gye-, mind pedig erdőkezelési speciális kezelési javaslatokat is megfogalmaztunk.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett jellegéből adódóan a 13/2004. (VII.21) KvVM rendelet gyepekre vonatkozó előírásait be kell tartani. A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a Kelet-Cserhádi erdőtervezési körzet erdőterve tartalmazza. A magán-erdőtulajdonosok számára a VP4-12.2.1-16 kódszámú Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések kötelező előírásai tartandók be.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetéséhez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.

GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
GY112	Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás.
GY129	A területen található őshonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt).
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhönös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).

	<ul style="list-style-type: none"> • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az élőhelykezelési javaslatok közül a gyepek helyreállításra vonatkozó javaslatok egyben élőhelyrekonstrukciónak is tekinthetők. A spontán erdősülést segítő intézkedésekkel potenciálisan erdei jelölő élőhelytípusok alakíthatók ki. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (pl. inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) részben a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egységgel lehatárolt területek az aktív területkezelés szinterei. Ez elsősorban a cserjésedő legelőterületekre vonatkozik, de a spontán fejlődő erdőterületek esetében is szükségesek lehetnek beavatkozások (pl. az inváziós fajok eltávolítása). Mindkét alternatíva esetében a jelölő élőhelyek kiterjedése, illetve közvetve a jelölő és egyéb védett fajok élettere nőhet.

3.2.1.5. KE-5 kezelési egység: Származék- és idegenhonos erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület összes telepített – nem honos faállománnyal jellemezhető – erdei ide kerültek besorolásra. A telepített fenyveseken (erdei- és feketefenyő) túl ide soroltuk a spontán terjedéssel létrejött akácokat is.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: ültetett akácok (S1), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű fajok: skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)
- érintett földrészletek: Sóshartyán 043/11*, 043/12*, 043/14*, 043/15*, 043/16*, 043/19*, 043/4*, 043/6*, 043/8* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)

- érintett erdőrészek: Sósartyán 1/A*, 1/B*, 1/C*, 1/CE1*, 1/CE2*, 1/CE4*, 1/CE5, 1/D*, 1/TI1*, 1/TI3*, 1/TI4*, 6/A*, 7/A*, 7/B*, 7/CE*, 7/TI2*, 9/A*, 9/E*, 9/F*, 9/G*, 9/TN* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fásszárúak visszaszorítása, középtávon a szerkezetátalakítás. Mivel ezen állományok a kijelöléskor is már idegenhonos ültetvényként szerepeltek, így a javaslatok mindenképpen csak távlati fejlesztési lehetőségként jelenhetnek meg.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A terület védett jellegéből adódóan a 13/2004. (VII.21) KvVM rendelet gyepekre vonatkozó előírásait be kell tartani. Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a Kelet-Cserhádi erdőtervezési körzet erdőterve tartalmazza. A magán-erdőtulajdonosok számára a VP4-12.2.1-16 kódszámú Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések kötelező előírásai tartandók be.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználatára és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megővése.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatára során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.

E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember.
	• Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
	• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Elsődleges élőhelyfejlesztési javaslat az ültetvények és az elakácósodott származékerdők szerkezetátalakítása a termőhelynek megfelelő tájhonos fafajokból álló erdőállományokká. Ennek ütemét és mértékét a körzeti erdőtervezéskor javasolt megállapítani.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár, nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A legkisebb természetvédelmi értéket képviselő, az akác terjedési gócaiként is számon tartható élőhelyek, melyek átalakítása őshonos fafajokból álló állományokká fontos fejlesztési célként jelenik meg. A kezelési javaslatok a természetességi állapotuk javulását, az inváziós növényfajok terjedésének megakadályozását, valamint az erdőgazdálkodási beavatkozások közvetlen negatív hatásainak megelőzését szolgálják.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Erdőterületek esetén az élőhelyek helyreállítása elsősorban az inváziós fafajok visszaszorítására irányuló aktív tevékenységet jelenti. Ezt, illetve az erdőszerkezeti jellemzők javítását (mint fejlesztést) az erdőgazdálkodási tevékenység keretében, valamint (hatékonyabban) természetvédelmi erdőkezeléssel lehet biztosítani. Gyepterületek

helyreállítása/fejlesztése gyep típusoktól függően, legeltetéssel, kaszálás, illetve cserjeirtással, inváziós fajok egyedeinek eltávolításával történhet.

A részletes élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló közösségi jelentőségű fajok (nincs közöttük jelölő státuszú) védelmét elsősorban a javasolt élőhelykezelésekkel látjuk biztosítottnak megoldani.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) a területen monitorozás nem zajlik. A terület országos védett státuszából adódóan, a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésére álltak korábban is biotikai alapadatok, elsősorban az edényes flórára, a bogár- és lepkefaunára, valamint a gerinces faunára vonatkozóan. Jelen tervezés során ezek kiegészültek, különös tekintettel a közösségi jelentőségű állat és növényfajok felmérésével.

A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozandó több felmérési, kutatási vizsgálat is folyt a területen:

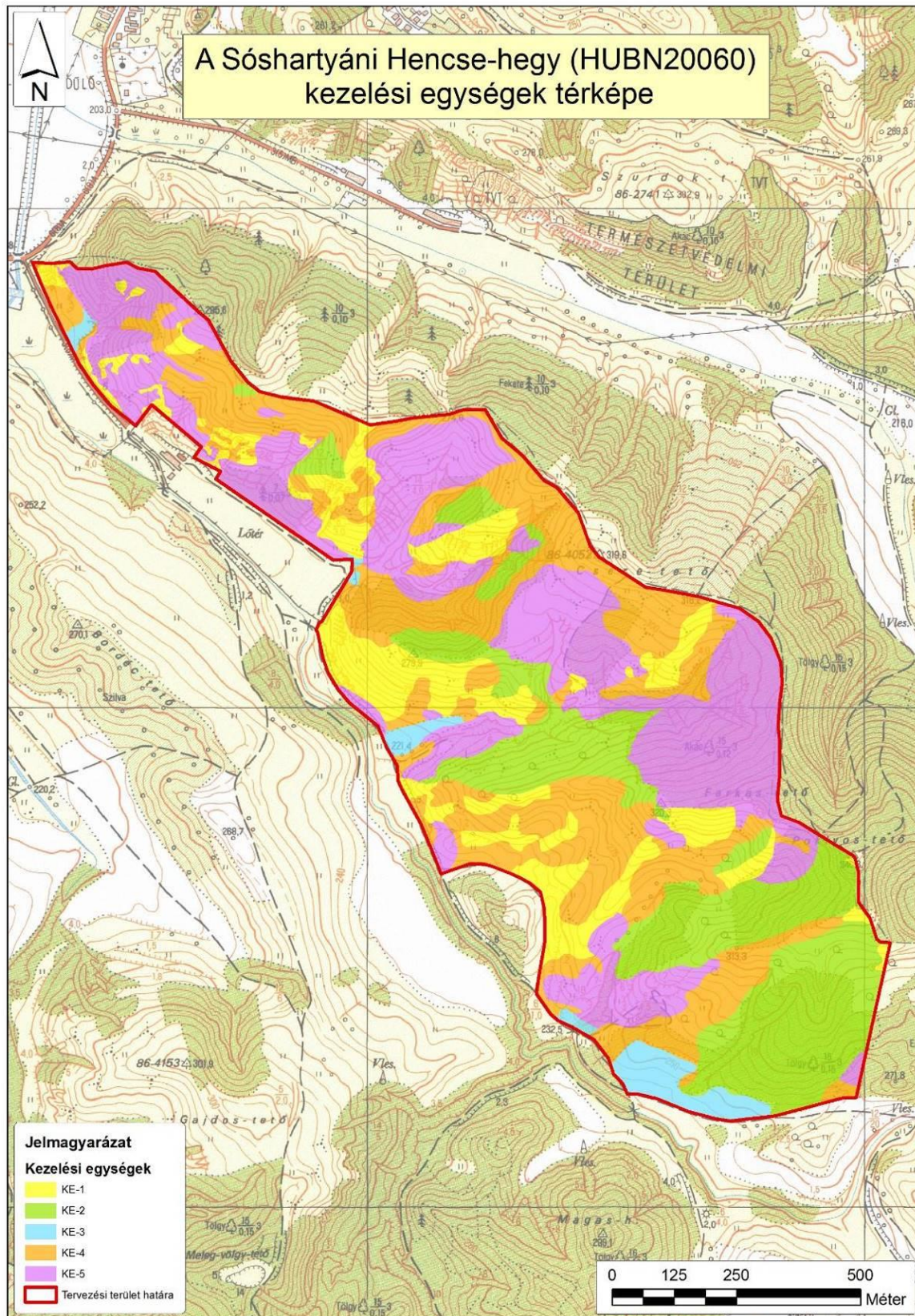
- Elkészült a tervezési terület élőhelytérképe
- Tájéörténeti földhasznosítási térkép készült
- Kiegészítő adatgyűjtést folytattunk közösségi jelentőségű és védett növény- és állatfajok elterjedéséről.

A jövőbeli kutatások részben további florisztikai- és faunisztikai alapadatokat kell hogy eredményezzenek, de a területen folyó természetvédelmi kezelések monitorozását (a kezelések hatásmonitorozását) is szükséges végezni, kiemelten a fokozottan védett zefír-boglárka vonatkozásában.

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép (2018):

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz-ek	Érintett erdőrészek
KE-1	Sziklagyepek és sztyepprétek	14,55	Sóshartyán 043/11*, 043/12*, 043/14*, 043/15*, 043/16*, 043/17*, 043/18*, 043/19*, 043/5*, 043/6*, 043/8*	Sóshartyán 1/A*, 1/C*, 1/CE1*, 1/CE2*, 1/CE3*, 1/CE4*, 1/TI1*, 1/TI2*, 1/TI3*, 1/TI4*, 7/TI1*, 7/TI2*, 9/CE4*, 9/F*
KE-2	Cseres- és gyertyános-tölgyesek	24,19	Sóshartyán 043/12*, 043/17*, 043/19*, 043/4*, 043/6*, 043/8*	Sóshartyán 1/B*, 1/C*, 1/CE3*, 1/D*, 1/TI4*, 6/A*, 7/A*, 7/B*, 7/C, 7/TI2*, 9/B*, 9/D*, 9/E*, 9/F*, 9/G*, 9/H*, 9/TN*
KE-3	Regenerálódó gyepek	3,18	Sóshartyán 043/14*, 043/18*, 043/19*, 043/5*, 043/6*, 043/8*, 043/9	Sóshartyán 1/TI2*, 1/TI4*, 9/A*
KE-4	Regenerálódó erdők és cserjések	30,26	Sóshartyán 043/11*, 043/12*, 043/14*, 043/15*, 043/16*, 043/17*, 043/18*, 043/19*, 043/4*, 043/5*, 043/6*, 043/8*	Sóshartyán 1/A*, 1/B*, 1/C*, 1/CE3*, 1/CE4*, 1/D*, 1/TI1*, 1/TI2*, 1/TI3*, 1/TI4*, 6/A*, 7/A*, 7/B*, 7/CE*, 7/TI1*, 7/TI2*, 9/A*, 9/B*, 9/CE4*, 9/D*, 9/E*, 9/F*, 9/G*, 9/H*, 9/TN*
KE-5	Származék- és idegenhonos erdők	33,79	Sóshartyán 043/11*, 043/12*, 043/14*, 043/15*, 043/16*, 043/17*, 043/18*, 043/19*, 043/5*, 043/6*, 043/8*	Sóshartyán 1/A*, 1/C*, 1/CE1*, 1/CE2*, 1/CE3*, 1/CE4*, 1/TI1*, 1/TI2*, 1/TI3*, 1/TI4*, 7/TI1*, 7/TI2*, 9/CE4*, 9/F*

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A tervezési terület teljes mértékben átfed országos jelentőségű védett természeti területtel. A tervezési területen a korábbi szövetkezeti földek privatizálásra kerültek, így a magántulajdonosi forma a meghatározó. Bár a tervezési terület relatíve kis kiterjedésű, a területet 14 MePAR blokk fedi le, a gyeperületek dominálta foltok jelentős része támogathatónak van megjelölve. Sajnos olyan blokkok is találhatóak, ahol a becserjésedett legelők „nem támogathatóként” jelöltek (pl. P7CMU-1-14; PDWDV-J-14), így ez mindenképp a gyepek kitisztítása, a cserjések visszaszorítása akadályának tekinthető. Megjegyzendő, hogy a Natura 2000 jogcím keretében támogatható blokkok nagyobb területet fednek le, mint az ingatlan nyilvántartási rendszerben lefedett területhatár.

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A 2014-2020 közötti időszakra elfogadott új Vidékfejlesztési Program tartalmazza a megadott időszakban igénybe vehető támogatási jogcímeket. A betartandó előírásokat a 2015-2017 között folyamatosan megjelentetett pályázati felhívások tartalmazták. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatásokról szóló támogatási rendeletek ugyanakkor továbbra is hatályban maradnak, amíg történik belőlük kifizetés - ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

Továbbra is számos olyan jogcím van, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben. Ezek közül legfontosabbak a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetők el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 jogcím mellett jogosultak az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is. A terület adottságai alapján az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevétele szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet alapján ún. zöldítés támogatás is igényelhető a tervezési területen.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrésztlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változó összeg lehet.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodási tematikus előírás csoportokba integrálódnak. Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során (lásd VP-4-10.1.1-15 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések). Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti

katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került (lásd kompenzációs támogatás).

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás vagy a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások). Gondot okoz azon blokkok kezelése, ahol a magántulajdonos a Natura 2000 kompenzációs támogatási összeghez nem tud hozzáférni, mivel a gyepterületek erdőtervezett területekre (tisztásokra) esnek. Mivel távlati természetvédelmi célként fogalmaztuk meg a mozaikos élőhelyek fenntartását és fejlesztését (mely együtt járhat nem záródott erdő-gyep struktúrák kialakításával), így ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben. Az inváziós fa- és cserjefajok visszaszorítása kiemelten fontos szempontként jelentkezik a tervezési területen, azonban ennek kivitelezéséhez szükséges lehet plusz források bevonása is.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok kezelésével kapcsolatos új természetvédelmi pályázat nem tervezett a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság gesztorságában. Ennek oka elsősorban az, hogy csak nagyon kis területek vannak BNPI saját vagyongazdálkodásában a tervezési területen.

A tervezési terület a 2019-ben indult integrált LIFE projekt („*Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures*”; LIFE17 IPE/HU/000018) kezelési célterülete, ahol cserjeirtás és inváziós növényfaj eltávolítása tervezett 2020-2026 között.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről	Üisz: 34-12/1/2017. 30 db levél kiküldése	2017.07.07

és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	másolat, e-mail visszaigazolótírtivevény	érintetteknek + elektronikus levél (ismert címek esetén)	
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyep és erdőtámogatási rendeleteket, kaszálási bejelentőket).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (11 db)	2017.07.17
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisiz: 34-12/1/2017. Résztevők száma: 11 fő.	2017.07.17
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisiz: 34-12/2/2017.	2017.07.07
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek	

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok (12 címzett); MNV Zrt.
Erdőgazdálkodók	Magánerdő tulajdonosok (2 címzett)
Vadgazdálkodók	Vadásztársaság (1 bejegyzett vadgazdálkodó)
Önkormányzat	Sóshartyán község önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Heves Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály • Nógrád Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály • Nógrád Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály • Salgótarjáni Járási Hivatal Földhivatali Osztály • Nógrád Megyei Kormányhivatal Salgótarjáni Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya • Nógrád Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály

Civil szervezetek, köztisztviselők	<ul style="list-style-type: none"> • Novohrad - Nógrád Geopark Nonprofit Kft. • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Nógrádi Helyi Csoportja • Zöld Út Természetjárók Egyesülete • Nemzeti Agrárkamara Nógrád megyei Igazgatósága • Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége • 36 Jó Palóc Közhasznú Egyesület (LEADER) • Sóshartyáni Polgárőrség Bűnmegelőzési és Rendvédelmi Egyesület
Helyi lakosság	Az érintett település lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az egyeztetési tervdokumentációval kapcsolatban írásos észrevétel nem érkezett a megkeresett tulajdonosok, hatóságok, érdekvédelmi szervezetek részéről.

4. Felhasznált irodalom

- Bölöni J., Molnár Zs., & Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója (ÁMÉR 2011). MTA ÖBKI Vácrátót 439 pp.
- Csiky J., Sulyok J. & Schmotzer A. 1999: Adatok a Salgótarján körüli oligocén kori homokkő flórájához. *Kitaibelia* 4: 55–63.
- Dövényi Z. (szerk) (2010): Magyarország kistájainak katasztere, az első kiadást szerkesztette: Marosi S. és Somogyi S., Második, átdolgozott és bővített kiadás, Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. ISBN 978-963-9545-29-8.
- Frank T. (2000): Természet – Erdő – Gazdálkodás. – Az MME Könyvtára: 16.
- Haraszthy L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. - Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Karancsi Z. (1994-1995): Changing land use around Salgótarján. – *ACTA Geographica Szegediensis*, 357: 101-109.
- Korda M. (2016): Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére (Tanulmánygyűjtemény). – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 682 pp.
- Marosi S. – Somogyi S (szerk.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Szövényi G., Harnos K., Nagy B. (2013): The Orthoptera fauna of Cserhát Hills and its surroundings (North Hungary). – *Articulata* 28 (1/2): 69-90.
- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (2000): A Sóshartyáni Hencse-hegy Természetvédelmi Terület kezelési terve. Szerk. Ilonczai Z., Eger
- Földművelésügyi Minisztérium, Környezetügyért Felelős Helyettes Államtitkárság - Természetmegőrzési Főosztály (szerk.) (2018): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. – KvVM, Budapest, 40 pp.

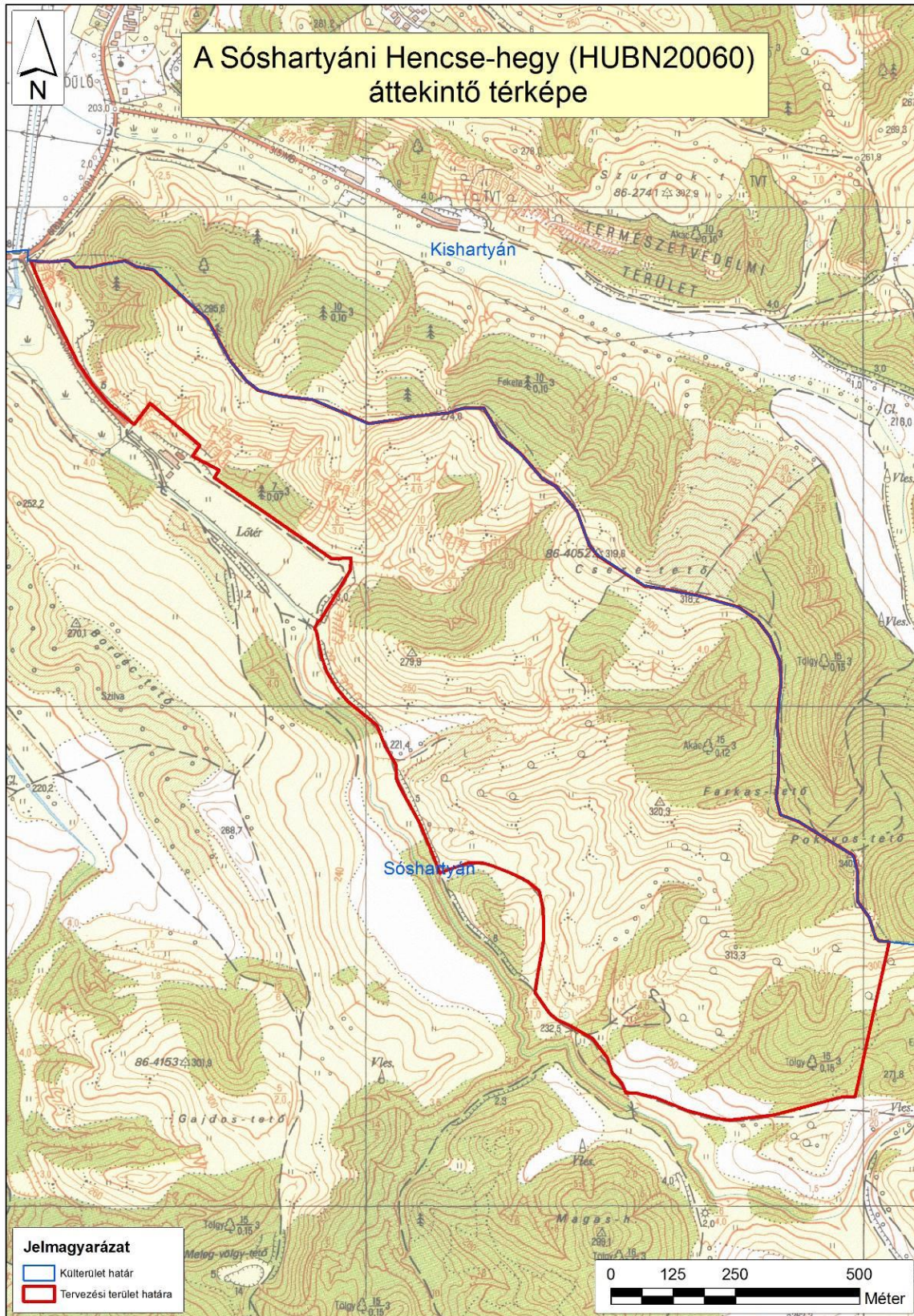
Világháló helyek:

https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszeti_igazgatosag/erdeszeti_szakteruletek/erdotervezes/korz_erd
<http://erdoterkep.nebih.gov.hu/>
<https://www.mepar.hu/mepar/>
<http://www.utadat.hu/>
<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>
http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal
<http://natura2000.eea.europa.eu>

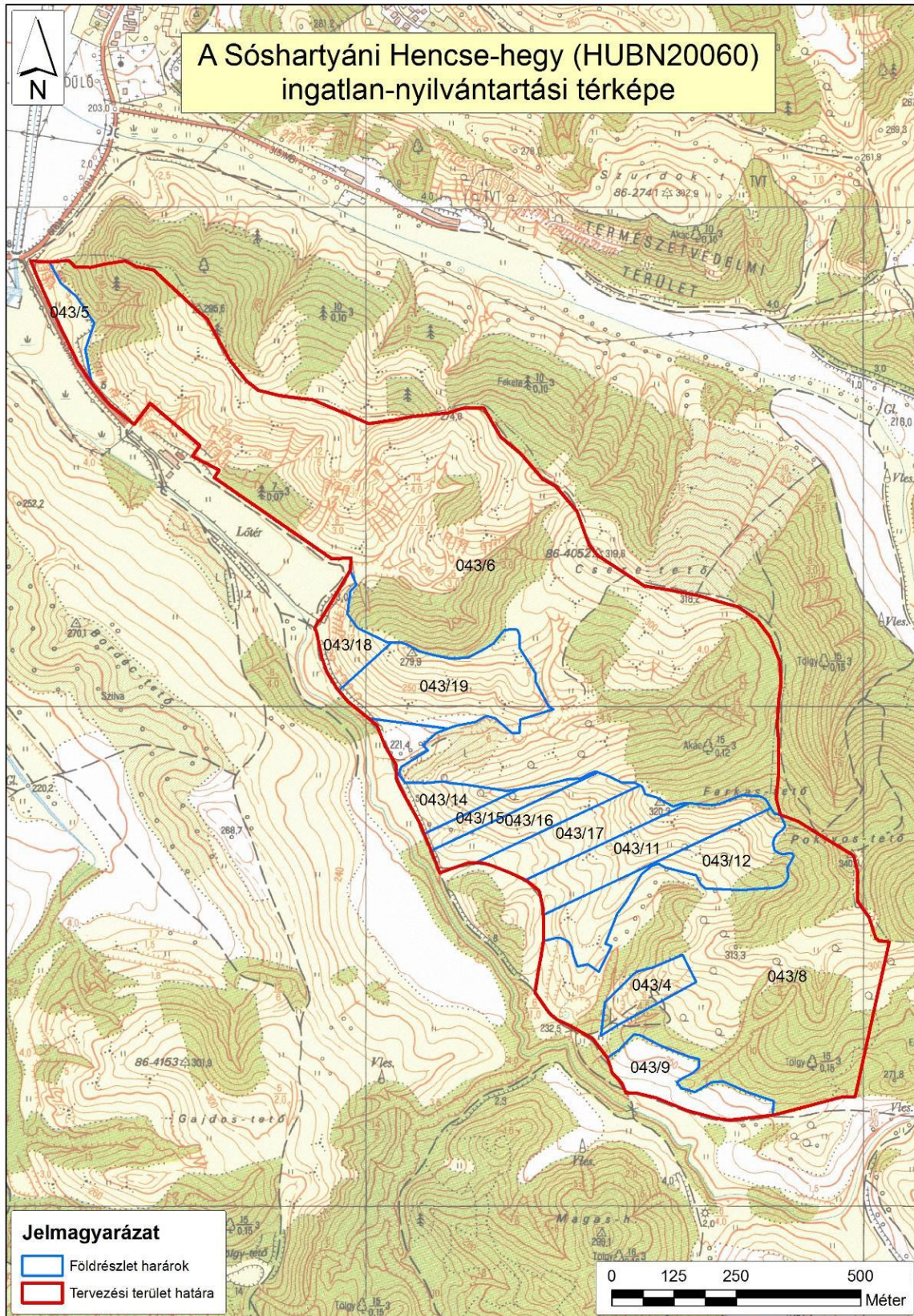
5. Térképek

- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
- 4) A tervezési terület erdészeti térképe
- 5) A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett területtel
- 6) A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 7) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

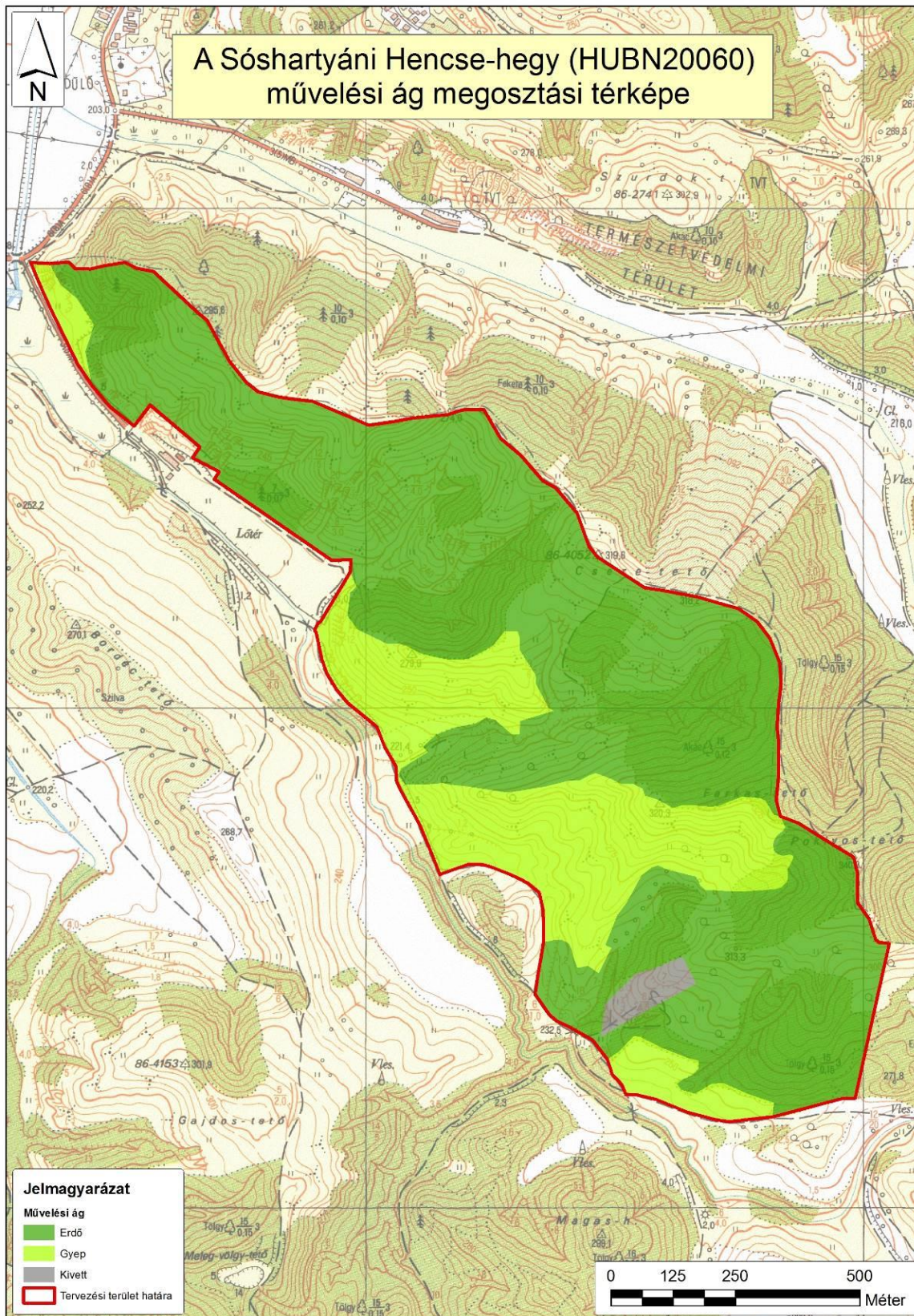

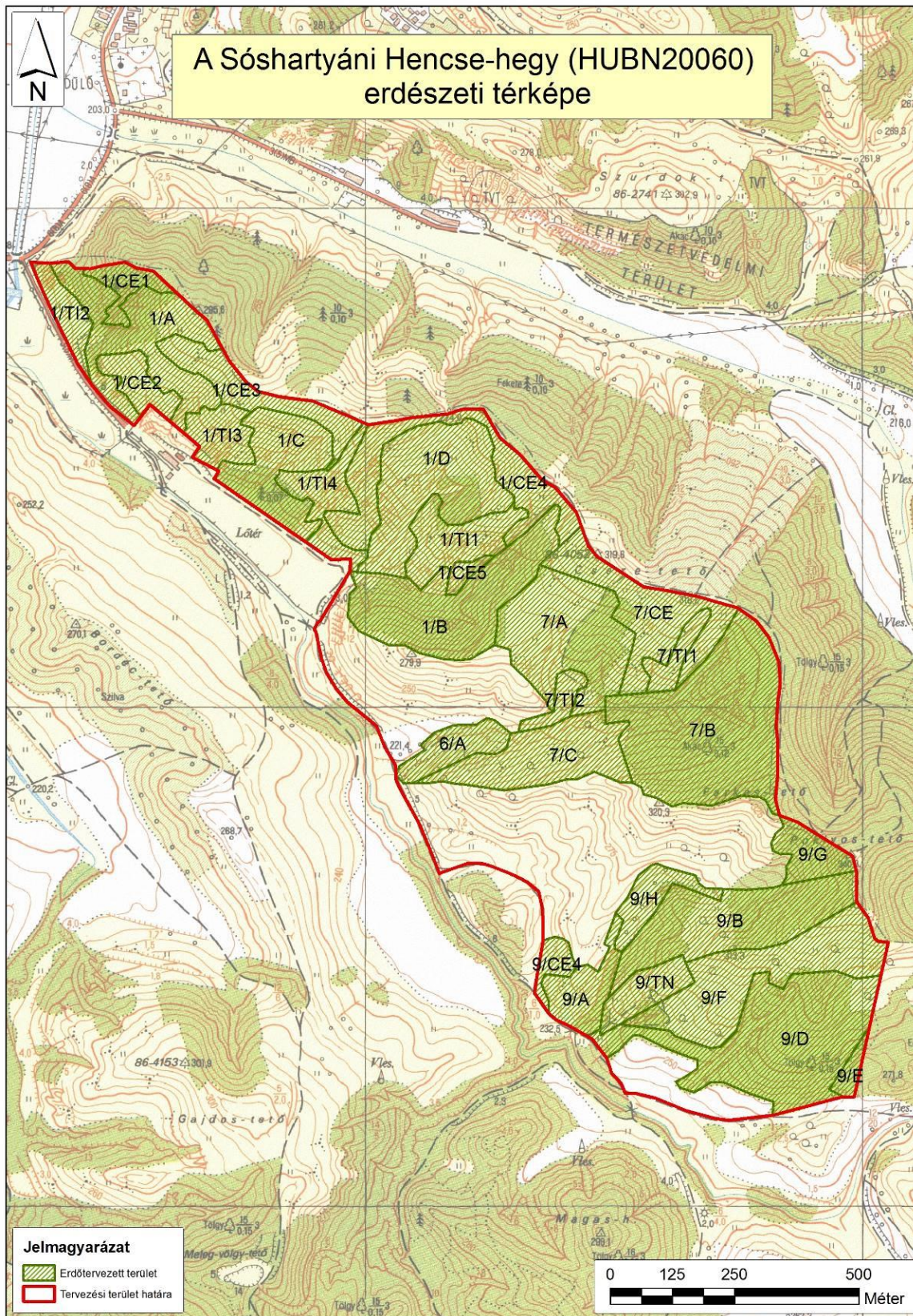
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe (2018)

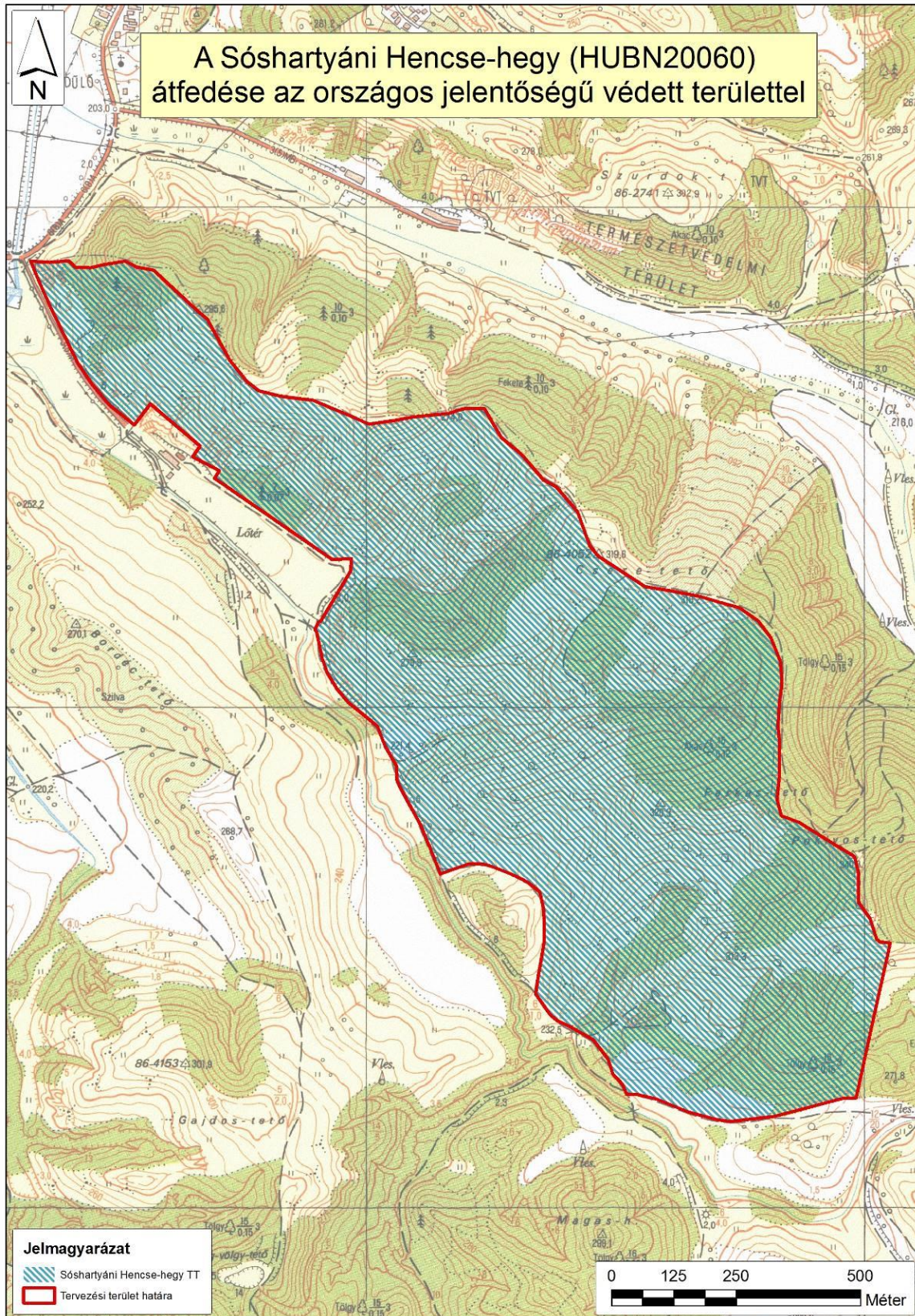
2. ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe (2018)

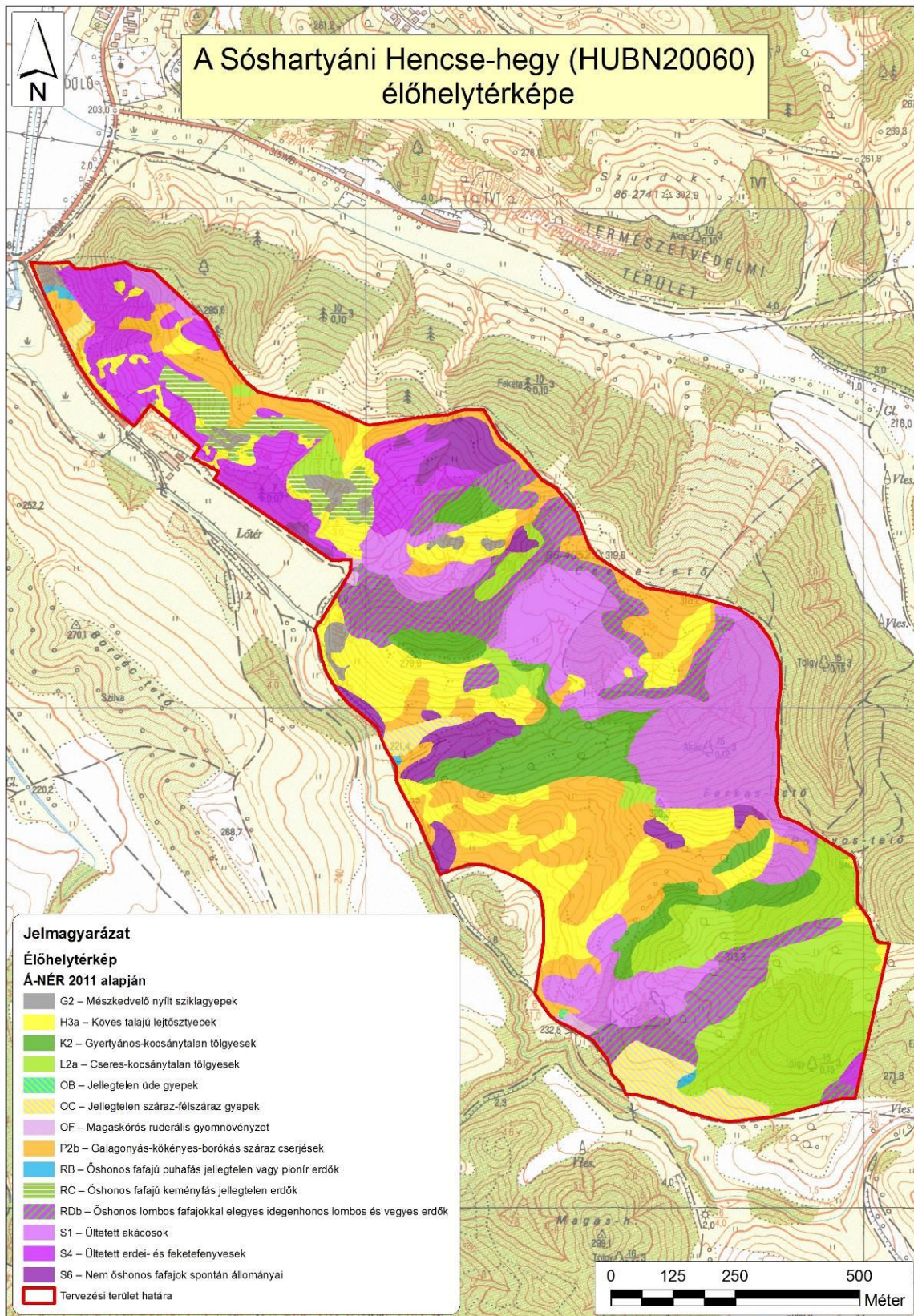
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe (2018)

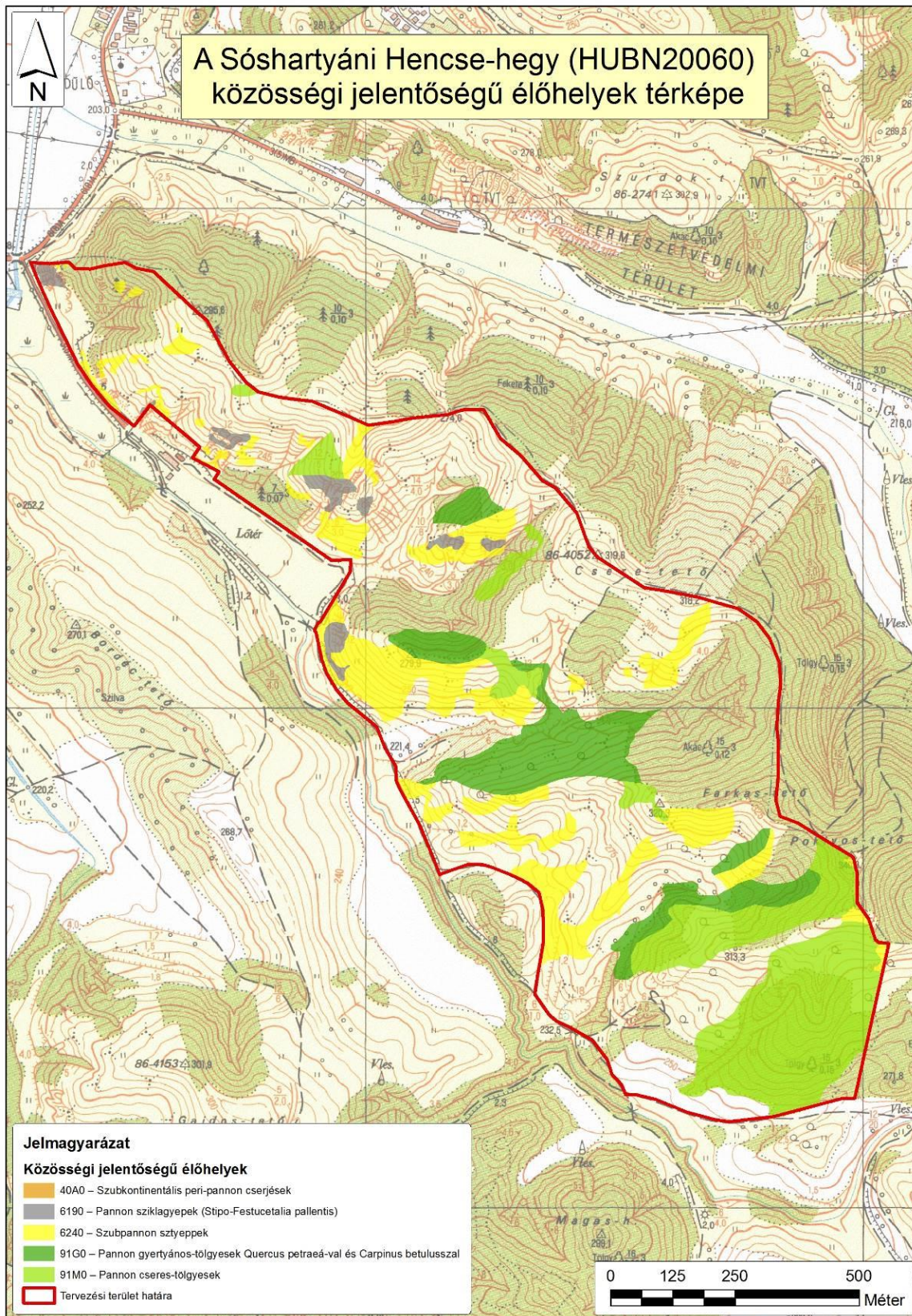
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe (2018)

5. ábra: A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett természeti területtel (2018)

6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján) (2018)

7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe (2018)

6. Fotódokumentáció

1) kép: Sziklagyep és sztyepprét mozaikja a Farkas-hegy déli lejtőjén (KE-1)

2) kép: Lappangósásos sztyepprét (KE-1)

3) kép: Gyertyános-tölgyes nudum aljnövényzetű típusa (KE-2)

4) kép: Becserjésedett sztyepprét a Hencse-hegy oldalában (KE-4)

5) kép: Fiatal akácos jellegtelen nitrofil aljnövényzettel (KE-5)

6) kép: Fenyőültetvény kisebb sztyepprét tisztásokkal (KE-1, KE-5)

7) kép: Egykori bányagödör regenerálódó növényzettel (KE-4)

7. Jóváhagyó nyilatkozat

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUBN20060 Sóshartyáni Hencse-hegy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUBN20060 Sóshartyáni Hencse-hegy Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2019. november 27.